

การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เกี่ยวกับข้อถกเถียงไวยากรณ์ภาษาอาหรับ

ระหว่างสำนักบัสเราะห์และสำนักกัฟะห์

A Linguistic Analysis of Arabic Grammatical Arguments between

Baṣrah and Kufah Schools

Dulyawit Naknawa, ดุลยวิทย์ นาคนาวา¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาอาหรับ (2) สืบเคราะห์องค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์เพื่อใช้อธิบายข้อถกเถียงทางภาษา และ (3) นำเสนอองค์ความรู้ทางแบบลักษณ์ภาษาเพื่อใช้อ้างอิงในงานวิจัยทางภาษา

งานวิจัยนี้ใช้แนวทางวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) วิเคราะห์ข้อถกเถียงทางไวยากรณ์ภาษาอาหรับระหว่างสำนักบัสเราะห์และสำนักกัฟะห์จากงานของอิบน์ อัล-อันบารีย์ (Ibn al-anbari) โดยใช้กรอบทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยได้ใช้มุมมองแบบข้ามสมัย (diachronic perspective) วิเคราะห์ข้อถกเถียงในระดับเสียง หน่วยคำ คำ และความหมาย โดยใช้มุมมองแบบร่วมสมัย (synchronic perspective) ร่วมกับทฤษฎีไวยากรณ์ภาษาศาสตร์วิเคราะห์ในข้อถกเถียงระดับวลีและประโยค นอกจากนี้ ยังพิจารณาข้อยกเว้นทางไวยากรณ์ที่ปรากฏในกาพย์โคลง (poetic license) ในฐานะรูปแปรทางภาษา ผู้วิจัยพบว่าข้อถกเถียงทางไวยากรณ์ระหว่างทั้ง 2 สำนักแสดงให้เห็นถึงลักษณะของภาษาอาหรับก่อนจะกลายเป็นภาษามาตรฐาน (pre-standardized Arabic) โดยสำนักกัฟะห์มีทัศนะที่จะรักษารูปแปรที่หลากหลายทางภาษาเอาไว้ ในขณะที่ทัศนะ

¹ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

E-mail: thegid.iraq@gmail.com

*Manuscript received October 18, 2019; revised November 26, 2019 and accepted November 28, 2019

ของสำนักบัสเราะห์ใช้การเปรียบเทียบแบบจัดระบบไวยากรณ์ให้มีลักษณะที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของภาษาอาหรับผ่านข้อถกเถียงระหว่างทั้ง 2 สำนัก เช่น การลบเสียงกักเส้นเสียง (glottal stop) การละรูปของสัมพันธกริยา (copula verb) และกลวิธีแสดงความเจาะจง (definiteness) พบว่า มีลักษณะสอดคล้องกับแบบลักษณ์ภาษาที่ปรากฏในภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษากลุ่มเซมิติก (Semitic) และภาษาตระกูลแอฟโฟร-เอเชียติก (Afro-Asiatic) ซึ่งเป็นภาษาตระกูลเดียวกับภาษาอาหรับ

คำสำคัญ: ไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม, ภาษาศาสตร์, การกลายเป็นมาตรฐานทางภาษา

ABSTRACT

This research aims to (1) analyze theoretical concepts of Arabic grammar (2) synthesize linguistic knowledge to explain grammatical arguments and (3) present the knowledge of language typology as a reference for language research.

This research employs a documentary research method to analyze the grammatical arguments between Baṣrah and Kufah Schools from Ibn al-anbarī's work based upon the linguistic theories and framework. The researcher used a diachronic perspective to analyze the arguments issues about phonetic-phonology, morpheme, word and semantic. Also, a synchronic perspective and linguistic grammatical theories analyze the arguments issues about phrase and sentence and to consider the poetic licenses as a language variation. The researcher found that the grammatical arguments between Baṣrah and Kufah Schools indicate the characteristics of the Arabic language prior to becoming a standard language (pre-standardized Arabic). While Kufah School tends to maintain a variety of languages, the Baṣrah school tries to use an analogy method for manipulating the grammatical disciplines in certain criteria. However, from an analysis of grammatical arguments of two schools, the Arabic language characteristics such as glottal stop deletion, zero form of copula verb and definiteness strategies, conform to the language

language typology in other languages, Especially in Semitic and Afro-Asiatic languages families, of which Arabic language is a member.

Keywords: Traditional Arabic Grammar, Linguistic, Language Standardization

บทนำ

ไวยากรณ์อาหรับพัฒนาขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7-8 โดยมีรูปแบบของศาสตร์ครั้งแรกที่เมืองบัสเราะห์ ต่อมาอีกกว่า 100 ปี จึงได้พัฒนาขึ้นอีกที่เมืองกุฟะห์ ทั้ง 2 เมืองอยู่ในดินแดนประเทศอิรักปัจจุบัน ความเห็นของนักภาษาและนักไวยากรณ์ที่มาจากทั้ง 2 เมืองกลายเป็นที่มาของทฤษฎีทางไวยากรณ์ของภาษาอาหรับและรู้จักกันในนามสำนักไวยากรณ์บัสเราะห์และสำนักไวยากรณ์กุฟะห์ ในอดีตสำนักทั้ง 2 มีความเห็นต่างกันทางภาษาหลายประเด็นและนำไปสู่ข้อถกเถียงในทางไวยากรณ์ ก่อนที่องค์ความรู้ทั้งหลายจะไปรวมกันที่แบกแดด (Umar 1988, pp. 126-127) และเป็นมรดกทางภูมิปัญญานักวิชาการอาหรับตลอดกว่าพันปีที่ผ่านมา โดยเป็นที่มาของการกำหนดมาตรฐานภาษาอาหรับซึ่งยังคงมีคุณค่าทางวิชาการจวบจนถึงปัจจุบัน (Al-bahansaawi 2004, p. 64)

สำหรับงานที่ศึกษาและประมวล

ประเด็นความเห็นต่างทางวิชาการดังกล่าวได้รวบรวมไว้ในหนังสือ อัล-อินศอฟ (I-insāf) ซึ่งผู้แต่งคือ อะบู อัล-बारอกาด อิบน์ อัล-อันบารีย์ (abu barakat ibn l-anbari: H. 514-588) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1181-1119 หนังสือเล่มนี้นับได้ว่าเป็นแหล่งอ้างอิงหลักของนักวิจัยภาษาอาหรับเมื่อกล่าวถึงความเห็นต่างกันทางวิชาการระหว่างสำนักไวยากรณ์ทั้ง 2 แห่ง โดยผู้แต่งได้รวบรวมไว้ทั้งสิ้น 121 ข้อถกเถียง (Ibn al-anbari, 2003) เนื่องจากองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นองค์ความรู้เชิงทฤษฎี ซึ่งผู้อ่านมักเป็นนักวิจัยมากกว่าผู้ศึกษาภาษาอาหรับทั่วไป นอกจากนี้ รูปแบบการนำเสนอยังเป็นกรอบไวยากรณ์ดั้งเดิม (traditional grammar) ซึ่งเป็นอุปสรรคแก่นักวิจัยทางภาษาทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐานภาษาอาหรับ เนื่องด้วยข้อจำกัดดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวให้แก่ผู้สนใจด้านภาษาอาหรับและภาษาศาสตร์โดยวิเคราะห์ข้อถกเถียงดังกล่าวผ่านแง่มุม

ทางทฤษฎีภาษาศาสตร์ ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่นักวิชาการด้านภาษาและผู้สนใจซึ่งไม่มีพื้นฐานภาษาอาหรับในระดับทฤษฎี นอกจากนี้ยังสามารถเป็นแหล่งอ้างอิงทางแบบลักษณ์ภาษาที่มุ่งศึกษาลักษณะร่วมของภาษาต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาอาหรับ
2. สังเคราะห์องค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์เพื่อใช้อธิบายข้อถกเถียงทางภาษา
3. นำเสนอองค์ความรู้ทางแบบลักษณ์ภาษาเพื่อใช้อ้างอิงในงานวิจัยทางภาษา

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เกี่ยวกับข้อถกเถียงไวยากรณ์ภาษาอาหรับระหว่างสำนักบัสเราะห์และสำนักกุฟะห์จะมุ่งวิเคราะห์ข้อถกเถียงที่รวบรวมในหนังสืออัล-อินศอฟของอะบู อัล-บารอกาท อิบน์ อัล-อันบารีย์เท่านั้น ซึ่งมีทั้งหมด 121 ประเด็น ไม่รวมข้อถกเถียงของสำนักบัสเราะห์และสำนักกุฟะห์ที่ปรากฏในแหล่งอ้างอิงอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบ่งข้อถกเถียงทั้ง 121 ประเด็นออกเป็นกลุ่มตามระดับหรือแง่มุมทางภาษาศาสตร์เพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์ได้แก่ ระดับเสียง 10 ข้อถกเถียง ระดับหน่วยคำ 34 ข้อถกเถียง ระดับคำ 5 ข้อถกเถียง ระดับวลี 16 ข้อถกเถียง ระดับประโยค 45 ข้อถกเถียง และระดับความหมาย 12 ข้อถกเถียง รวมทั้งสิ้น 122 ประเด็น โดยมี 1 ข้อถกเถียงที่มี 2 ประเด็นย่อย

2. วิเคราะห์ข้อถกเถียงดังกล่าวตามระดับตามแนวทฤษฎีภาษาศาสตร์ รวมถึงอ้างอิงทฤษฎีกรอบการวิเคราะห์และหลักฐานสนับสนุนของแต่ละสำนัก

3. สังเคราะห์บทวิเคราะห์ข้อถกเถียงแต่ละประเด็นและเทียบกับแบบลักษณ์ทางภาษา (language typology) ที่ปรากฏในภาษากลุ่มเซมิติก ภาษาตระกูลแอฟโฟร-เอเชียติก รวมถึงภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นในปัจจุบันและภาษาที่ลักษณะใกล้เคียงกัน โดยนำเสนอปรากฏการณ์ที่พบในภาษาอาหรับในฐานะตัวอย่างประกอบทฤษฎีทางแบบลักษณ์ภาษา

4. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดทางวิชาการ

ทบทวนวรรณกรรม

กัลเลอม (Guillaume, 2006) ได้กล่าวถึงการพัฒนาไวยากรณ์ภาษาอาหรับไว้ โดยระยะเริ่มต้นการศึกษาภาษาอาหรับพัฒนาขึ้นในด้านอักขระวิทยา สัทวิทยา-สัทศาสตร์ หน่วยคำวิทยาและศัพทวิทยา ซึ่งเป็นพื้นฐานให้กับทฤษฎีไวยากรณ์ในระยะต่อมา เป้าหมายของการศึกษาภาษาอาหรับในระยะนี้เป็นไปเพื่อจัดรูปภาษาที่ไม่พึงประสงค์และรักษารูปภาษาที่มีคุณค่า (linguistic heritage) ไว้ โดยยังไม่กำหนดเป็นกฎเกณฑ์แบบไวยากรณ์บัญญัติ ในระยะต่อมาในช่วงท้ายศตวรรษที่ 8 ทฤษฎีระบบไวยากรณ์เริ่มก่อตัวขึ้น โดยอาจนับตั้งแต่หนังสือไวยากรณ์ของชิบาวัย ในระยะนี้พบการแบ่งหมวดคำ (part of speech) เกณฑ์ทางไวยากรณ์ (linguistic acts) แบบคร่าว ๆ ต่อมาประมาณหนึ่งศตวรรษเกิดสำนักไวยากรณ์กูฟะห์ขึ้น โดยในรายละเอียดทั้ง 2 สำนักมีกฎเกณฑ์ในการวางหลักไวยากรณ์ต่างกัน เช่น ในเรื่องของการเทียบแบบ (analogy) สำนักบัศเราะห์จะวางเงื่อนไขเข้มงวดมากกว่าสำนักกูฟะห์ โดยกำหนดว่าผู้ใช้ภาษาอาหรับจากพื้นที่หรือเผ่าใดบ้างที่นับว่ามีคุณสมบัติเป็นแบบเทียบ

ได้ หรือรูปภาษาที่นำมาเทียบแบบต้องปรากฏมากเท่าไร (Al-zubaidi, 1997, pp. 47-52; Fulful, 2005, pp. 3-7) ต่อมาในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 9-10 เป็นช่วงที่ไวยากรณ์อาหรับรับอิทธิพลจากวิชาปรัชญาและตรรกะมีการใช้แนวคิดเชิงปรัชญาและตรรกะวิพากษ์กฎไวยากรณ์ ผลกระทบดังกล่าวทำให้นักไวยากรณ์กลับไปทบทวนกรอบไวยากรณ์ของแนวจิบาวัย โดยนักไวยากรณ์บางคนใช้หลักปรัชญาและตรรกะประยุกต์กับทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับ เช่น อัล-มูบรริด (ค.ศ. 898) ในระยะนี้ มโนทัศน์ของภาษาเปลี่ยนจากการเน้นที่รูปภาษามาพิจารณาในแง่ของการสื่อสาร โดยเป้าหมายของการศึกษาภาษาอาหรับคือประโยค (sentence - جملة) แทนถ้อยคำ (utterance - قول) ดังที่เคยยึดถือมาและเปลี่ยนจากคำเป้าหมาย (مراد) เป็นความสัมฤทธิ์ผล (غاية) (Guillaume, 2006)

หนังสือ อัล-อินศอฟ ในทางวิชาการ

ผู้แต่งหนังสือ อัล-อินศอฟ คือ อิบน์ อัล-อันบารีย์ มีชีวิตในระหว่างปี 513-577 ศักราช อิจเราะห์ โดยเป็นตำราที่รวบรวมข้อถกเถียงระหว่างสำนักไวยากรณ์บัศเราะห์และสำนัก

ไวยากรณ์ฎุพะห์ ในอดีตงานเปรียบเทียบไวยากรณ์ระหว่างทั้ง 2 สำนักนั้นมีมากมายแต่ที่เหลือมาถึงปัจจุบันและเป็นที่รู้จักมีเพียง 2 เล่มเท่านั้น คือหนังสือ อัล-ดัยน (التبيين) ของอัล-อุกบะรีย์ และหนังสืออัล-อินศอฟ (الإيضاف) ของอิบน์ อัล-อุกบะรีย์ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันระหว่างอัล-อุกบะรีย์และอัล-อันบารีย์ คือ ทั้ง 2 คน มีทัศนะให้น้ำหนักไปทางสำนักบัศเราะห์ ในข้อถกเถียงทั้ง 121 ประเด็น อัล-อันบารีย์ มีทัศนะตามสำนักฎุพะห์เพียง 7 ประเด็นเท่านั้น ในขณะที่อัล-อุกบะรีย์เห็นตามสำนักฎุพะห์แค่ 1 ประเด็น ข้อถกเถียงที่ปรากฏในหนังสืออัล-ดัยน แต่ไม่ปรากฏในงานของอัล-อันบารีย์ 2 ประเด็น คือ ประเด็นการแสดงการกรคือ ลักษณะดั้งเดิมของคำนามและกริยา (الإعراب أصل في الأسماء والأفعال) และประเด็นกรรมแทนที่ประธานในโครงสร้างที่มีบุพบท (نيابة المفعول به عن نيابة المفعول به) และ الفاعل مع وجود الظرف والجارو المجرور) เมื่อเทียบกันแล้ว งานของอัล-อันบารีย์จะมีรายละเอียดมากกว่า นอกจากนี้นงานของอัล-อุกบะรีย์ มี 28 ประเด็นที่เป็นความเห็นต่างที่

อ้างอิงตามนักไวยากรณ์เป็นรายบุคคลไม่ได้แยกตามสำนักไวยากรณ์ ในส่วนของข้อถกเถียงที่มีเนื้อหาซ้ำกันมีทั้งสิ้น 55 ประเด็น

แบบลักษณ์ทางภาษา

แบบลักษณ์ทางภาษา คือลักษณะที่ปรากฏร่วมในภาษาต่าง ๆ ผ่านการจัดประเภท (typology classification) การสร้างข้อสรุปจากแบบลักษณ์ที่พบ (typology generalization) ซึ่งอาจนำไปสู่ลักษณะทางภาษาบางประการที่เป็นสากล (language universal) และอาจค่อยขุดไปถึงคำอธิบายหรือการศึกษาสาเหตุดังกล่าว ซึ่งแนวทางศึกษาแบบลักษณ์หน้าที่ (functional typology) (Croft, 2003, pp. 1-4) ในทางภาษาศาสตร์ การสืบสร้างที่มาของคำเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางศัพทมูลวิทยา (etymology) โดยมีทั้งการอธิบายโดยใช้กระบวนการทางศัพทมูลวิทยาภายใน (internal etymology) โดยอ้างอิงข้อมูลทางคำหรือไวยากรณ์ในภาษานั้น ๆ โดยอ้างอิงจากข้อมูลนอกเหนือจากตัวภาษาที่วิเคราะห์หรือใช้กระบวนการทางศัพทมูลวิทยานอก (external etymology) ที่ใช้ข้อมูลนอกเหนือจากตัวภาษาที่เป็นหน่วยศึกษา (Larcher, 2006; Blažek, 2007) สำหรับ

การสืบสร้างที่มาของคำอาหรับที่ปรากฏในข้อถกเถียงระหว่าง 2 สำนัก สามารถพบกระบวนการทางศัพทมูลวิทยาภายในได้ในเหตุผลสนับสนุนทัศนะของทั้ง 2 สำนัก แต่ในส่วนที่ขาดไปคือ กระบวนการทางศัพทมูลภายนอก ซึ่งผู้วิจัยพยายามนำเสนอข้อมูลทั้งจากภาษาร่วมตระกูลเซมิติกและแอฟโฟร-เอเชียติก ภาษาสำเนียงถิ่นทั้งในสมัยก่อนอิสลาม และภาษาสำเนียงถิ่นปัจจุบัน รวมถึงข้อมูลทางแบบลักษณ์ภาษาที่ปรากฏในภาษาอื่น ๆ

ผลการศึกษา

ข้อถกเถียงระดับเสียง

ประเด็นหลักจะเกี่ยวข้องกับการลงเสียงกักเส้นเสียง (glottal stop) และเสียงกึ่งสระ (semi vowel) เสียงกักเส้นเสียงคือ เสียงของพยัญชนะฮัมซะห์ (ء) ซึ่งเขียนด้วยตัวอักษรสากลด้วยสัญลักษณ์ /ʔ/ มีรูปแบบหลากหลายในภาษาสำเนียงถิ่นอาหรับตั้งแต่ยุคก่อนอิสลาม โดยมีรูปแบบระหว่างการคงเสียงกักเส้นเสียงในฐานะตัวสะกด หรือเปลี่ยนเป็นเสียงกึ่งสระ (w- و , y- ي) ซึ่งส่งผลให้เสียงสระที่ปรากฏข้างหน้ายาวขึ้น (vowel lengthening)

ในข้อถกเถียงดังกล่าวทั้ง 2 สำนัก มุ่งอธิบายเกี่ยวกับการละและเพิ่มเสียงกักเส้นเสียง การย้ายเสียงสระในพยัญชนะเสียงกักเส้นเสียง และเสียงสระในพยัญชนะเสียงกักเส้นเสียงที่หายไป

ในทางภาษาศาสตร์ประเด็นเกี่ยวกับเสียงกักเส้นเสียงเป็นเสียงโฆมะที่มีฐานกรณ์จากเส้นเสียงพร้อมทั้งการสั่นของเสียงซึ่งเป็นหน่วยเสียงที่พบได้ในภาษาทั่วไป หากพิจารณากลับไปทีภาษากลุ่มเซมิติก และภาษาแอฟโฟร-เอเชียติก จะพบกลุ่มเสียงที่มีฐานกรณ์จากลำคอ (guttural) ทั้งเสียงที่มาจากเส้นเสียง (glottis) ลำคอช่วงล่าง (laryngeal) และลำคอช่วงบน (pharyngeal) โดยในภาษาอาหรับมีคู่เสียงโฆมะ-อโฆมะ (voiced-voiceless) ครบทั้ง 3 ตำแหน่ง สำหรับเสียงพยัญชนะเส้นเสียง (glottal consonant) ในทางแบบลักษณ์นอกจากเสียงกักเส้นเสียง (glottal stop) ที่ปรากฏในข้อถกเถียงแล้ว ในบางภาษายังพบเสียงพยัญชนะที่ใช้เส้นเสียง (glottalized consonants) แบบอื่น ๆ เช่น เสียงกักลมออก (ejective stops) ซึ่งพบในภาษาแถบตะวันออกและภาคใต้ของทวีปแอฟริกา และเสียงกักลมเข้า (implosives stop) พบในภาษาที่มีพื้นที่

พาดกลาง (middle belt) ผ่านทวีปแอฟริกา จากตะวันออกถึงตะวันตก สำหรับภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาอาหรับพบเสียงพยัญชนะเสียงกักลมออกในภาษาซอกัตริย์ (Soqotri) อัมฮาริก (Amharic) และไทเกอร์ (Tigre) ซึ่งเป็นภาษาในกลุ่มเซมิติกใต้บริเวณประเทศเยเมนปัจจุบันใกล้เคียงกับเอธิโอเปียและเอริเทรีย สำหรับเสียงพยัญชนะกักลมเข้าพบในภาษาแอฟริการวมถึงภาษาตระกูลชาดิก (Chadic) เช่น ภาษานกิม (Ngizim) และเครา (Kera) ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาแอฟโฟร-เอเชียติก เช่นเดียวกับภาษาเซมิติก (Maddieson, 2005) เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อถกเถียงเกี่ยวกับเสียงกักเส้นเสียงที่พบในภาษาอาหรับสามารถเห็นภาพรวมได้ว่า เสียงเส้นเสียงแบบต่าง ๆ เป็นลักษณะของภาษาชาดิกซึ่งมีลักษณะร่วมระหว่างภาษาตระกูลแอฟริกาซึ่งภาษาแอฟโฟร-เอเชียติก ก่อนจะเหลือเพียงเสียงกักเส้นเสียงในกลุ่มภาษาเซมิติก และมีแนวโน้มจะหายไปในการอาหรับซึ่งเป็นลักษณะของภาษาสำเนียงถิ่นอิยิปต์

สำหรับเสียงกึ่งสระ เสียงกึ่งสระ /w/ และ /y/ ปรากฏข้อถกเถียงที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงภายในคำ เช่น ข้อ

ถกเถียงเกี่ยวกับกระบวนการแปลงคำของคำว่า *mayyit* - ميت ‘ศพ’ *khatayā* - خطايا ‘ความผิดต่าง ๆ’ หรือ *ashyā* - أشياء ‘สิ่งต่าง ๆ’ เมื่อพิจารณาจากกระบวนการทางหน่วยคำของภาษาอาหรับและเซมิติกพบว่าเป็นกระบวนการทางหน่วยคำภาษาอาหรับเป็นแบบไม่เชื่อมต่อกัน (non-concatenative morphology) กล่าวคือ คำสร้างจากราก (root) ที่เป็นพยัญชนะ (consonant) และโครงคำ (template) ที่มีสระโดยทั้งรากและโครงคำร่วมกันกำหนดความหมายของคำ ทั้งนี้ รากคำต่างจากต้นคำ (base) ตรงที่รากเป็นพยัญชนะอย่างเดียวโดยไม่มีเสียงสระอยู่ด้วย รากจึงมีลักษณะเป็นนามธรรมไม่สามารถออกเสียงเป็นคำได้ (Rodrigues & Cavar, 2007; Beesley, 1999) ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เสียงกักเส้นเสียงไม่ได้เปลี่ยนเป็นเสียงกึ่งสระเมื่อได้รับอิทธิพลจากสระตามแนวอธิบายของไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม แต่เกิดการลบเสียงกักเส้นเสียงขึ้น โดยเสียงกึ่งสระไม่ได้ทำให้เสียงสระยาวขึ้นแต่เป็นรูปเขียนของพยัญชนะกึ่งสระใช้ระบุสระเสียงยาวที่ปรากฏขึ้นภายหลัง

ข้อถกเถียงระดับหน่วยคำ

ข้อถกเถียงหลัก ๆ ระหว่างทั้ง 2 สำนักในระดับหน่วยคำจะเกี่ยวกับการแสดงการกของคำนามและมาลาของกริยาโดยทั้ง 2 สำนักเห็นพ้องกันในรูปผิว (surface form) ที่ปรากฏแต่เห็นต่างกันในรูปแบบลึก (underlying form) ตามทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม ภาษาอาหรับใช้เสียงสระท้ายคำแสดงหน้าที่ของคำในประโยคและแสดงประเภททางไวยากรณ์ (grammatical categories) ของหน่วยคำ ในขณะที่แนวคิดทางภาษาศาสตร์แยกความต่างระหว่างการกในคำนาม (declension) และมาลาในคำกริยา (conjugation) แต่ภาษาอาหรับไม่แยกความต่างดังกล่าวและเรียกมโนทัศน์ทั้ง 2 ประการรวมกันว่า เอียะอ์รอบ (الإعراب) ดังนั้น มโนทัศน์ เช่น รอฟ (الرفع) จึงใช้ในคำนามในฐานะการกประธาน (nominative case) และในกริยาในฐานะมาลาบอกเล่า (indicative mood) หรือมโนทัศน์ نصب (النصب) จึงใช้ในคำนามในฐานะการกกรรม (accusative case) และในกริยาในฐานะมาลาสมมติ (subjunctive mood) สาเหตุอาจมาจากรูปสระที่ปรากฏเหมือนกันโดยรอฟปรากฏในเสียงสระ -u ท้ายคำนามและกริยา หรือ naṣb ปรากฏใน

เสียงสระ -a ท้ายคำนามและคำกริยา คำบางกลุ่มในภาษาอาหรับสามารถแสดงถึงเสียงสระท้ายคำได้ทั้ง 3 แบบ (triptote / declinable - منصرف) คือ -a, -i, และ -u ในขณะที่บางคำแสดงรูปได้เพียง 2 แบบ (diptote / semi-declinable - ممنوع من الصرف) คือ -u และ -a และบางคำแสดงรูปแบบได้เพียงแบบเดียวเท่านั้น (monoptote / indeclinable - مبني) (Edzard, 2006) ดังนั้น ข้อถกเถียงระหว่างทั้ง 2 สำนักยังเกี่ยวกับคุณสมบัติของคำด้วยว่าเป็นรูปแสดงการก (inflected form) หรือรูปตายตัว (fixed form)

ในทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติข้อมูลภาษาอาหรับในช่วงก่อนกลายเป็นมาตรฐาน (pre - standardized) แสดงการแปรของการแสดงคุณสมบัติทางไวยากรณ์ด้วยหน่วยคำ -a, -i และ -u แตกต่างกันตามภาษาสำเนียงย่อยของเผ่าต่าง ๆ เช่น คำว่า *haythu* - حيث ‘โดยที่’ หรือ *ams* - أمس ‘เมื่อวาน’ ปรากฏทั้งที่เป็นรูปตายตัวและรูปแสดงการก เช่นเดียวกับมาลากริยาที่ปรากฏหลังอนุภาคทางไวยากรณ์บางตัว เช่น *an* - أن ปรากฏทั้งที่แสดงมาลาบอกเล่าด้วยเสียงสระ -u และแสดงมาลาสมมติด้วยเสียงสระ -a ข้อมูลรูปแปรของการกหรือ

มาลาที่แตกต่างกันในคำ ๆ เดียวกันแสดงให้เห็นว่า พัฒนาการของตัวภาษายังไม่เสร็จสมบูรณ์ส่งผลให้เมื่อบัญญัติเป็นไวยากรณ์มาตรฐาน ทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับจึงพยายามสังเคราะห์รูปแบบดังกล่าวเข้าไปในคำอธิบายชุดเดียวกัน ภายใต้บริบทที่แตกต่างกันเพื่อใช้สับหลัก เช่น *qabl-a* - قبل ‘ก่อน’ แสดงกรรมการกด้วยเสียงสระท้ายคำ -a แต่เมื่อปรากฏหลังคำบุพบทแสดงสัมพันธการกด้วยเสียงสระท้ายคำ-i เช่น *min qabl-i* - من قبل ‘(จาก) ก่อน’ และเมื่อปรากฏท้ายประโยคแสดงประธานการกด้วยเสียงสระท้ายคำ-u เช่น *min qabl-u* - من قبل ‘(จาก) ก่อน’ (Baalbaki, 1990, 2006; Carter, 2015) ในข้อถกเถียง สำนักกุฬะห์พยายามนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ของรูปภาษา ในขณะที่สำนักบัสเราะห์พยายามจัดระบบให้รูปแบบและไม่เห็นด้วยกับรูปที่ขัดกับปทัสถาน (norm) อย่างไรก็ตามก็ดีลักษณะดังกล่าวอาจอ้างอิงได้กับนิยาม *ittisāʿ* - اتساع ‘การเปิดกว้าง’ ในงานไวยากรณ์ของชีบาวัย โดยใช้อธิบายรูปภาษาที่ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ (Gelder, 2008)

ในทางแบบลักษณ์ภาษา บางข้อถกเถียงในระดับหน่วยคำยังแสดงลักษณะของภาษา

เซมิติกดั้งเดิม เช่น เสียงนาสิก -m ท้ายคำว่า *allāhumma* - اللَّهُ ‘โอ้พระผู้เป็นเจ้า’ แสดงความสอดคล้องกันระหว่างหน่วยเสียงนาสิกท้ายคำนาม -n ในภาษาอาหรับและหน่วยเสียงนาสิก -m ในภาษาอัคคาเดียน ดังนั้น คำว่า *allāhumma* ‘โอ้พระผู้เป็นเจ้า’ ประกอบด้วยคำว่า *allah* หรือ *ilah* ‘พระเจ้า’ ซึ่งเป็นคำร่วมในภาษากลุ่มเซมิติกและหน่วยคำ -mma จึงเป็นเสียงนาสิกเดิมที่เหลืออยู่ในภาษาอาหรับก่อนจะกลายเป็น -n แม้จะกลายเป็นรูปที่ไม่มีผลภาวะอีกต่อไปแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังมีรูปภาษาอาหรับที่สนับสนุนการวิเคราะห์ว่าเสียงนาสิก -m เป็นหน่วยคำท้ายคำนาม ในกรณีของคำไวยากรณ์ *mā* - مَا ที่ปรากฏหลังคำนามและแสดงความไม่เจาะจง (indefinite marker - ما إجماعية เช่น *kitāb-u(n)m-mā* - كتاب ‘หนังสือเล่มหนึ่ง’ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากเสียงนาสิก -m เป็นเสียงนาสิก -n ยังพบในภาษาอื่น เช่น ภาษากลุ่มอินโด-ยูโรเปียน คำว่า *zugon* ‘ไม้คาน’ ในภาษากรีกมาจาก *iugum* ในภาษาละติน และ *yugam* ในภาษาสันสกฤต (Testen, 1993)

หรือกรณีของคำสรรพนาม *huwa-hiya* هو-هي ‘เขา/เธอ (หญิง)’ ในการก

ประธาน และสรรพนาม *iyyaka* ʔ/ʔ/ ‘คุณ’ ในการกรรม ซึ่งภาษาอาหรับสำเนียงนัจญด์ ใช้เพียงหน่วยคำ *hu* แสดงบุรุษที่ 3 เอกพจน์ เพศชาย ในขณะที่ *hi* แสดงบุรุษที่ 3 เอกพจน์ เพศหญิง ในส่วนของหน่วยคำ *iyyā* พบในกรณีที่ใช้ระบบกรรมตัวที่ 2 เช่น *gilt-li-hum-iyyā-h* ‘ฉันพูดมันแก่พวกเขา’ ดังนั้นหน่วยคำ *iyyā* จึงเป็นเพียงอนุภาคทางไวยากรณ์เท่านั้น ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของคำสรรพนาม (Ingham, 2008) และเมื่อสืบสร้างย้อนกลับไปยังภาษาแอฟโฟร-เอเชียติก ก็ไม่พบหน่วยคำ *iyyā* ในฐานะส่วนหนึ่งของสรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 (Zaborski, 2006; Owens, 2006)

นอกจากนี้ ในข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นทวิพจน์ของคำว่า *kilā-kiltā* / كِلَا - كِلْتَا ‘ทั้งสอง/ทั้งคู่’ ว่าเป็นทวิพจน์ในแง่ความหมาย หรือเป็นทั้งในแง่ของคำและความหมาย เมื่อพิจารณาในข้อมูลทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติแล้ว คำนี้มีหน่วยคำแสดงทวิพจน์ คือ -a รูปดังกล่าวยังปรากฏให้เห็น คือ คำว่า ‘สอง’ *(i)thnā - (i)thnayn* اثْنَانِ - اثْنَيْنِ แต่เนื่องจากมักปรากฏในรูปสนธิกับอีกคำเสมอ รูปที่ปรากฏจึงเกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้ไม่มีเสียงนาสิก- n หน่วยคำดังกล่าวไม่เพียง

ปรากฏในกลุ่มภาษาเซมิติกเท่านั้น แต่ยังสามารถสืบสร้างไปถึงภาษาแอฟโฟร-เอเชียติกดั้งเดิม (Proto-Afro-Asiatic) คือ **ān-(ay-)* (Al-samarraʿi, 1968, pp. 76-78; Blažek, 2007)

ข้อถกเถียงระดับคำ

ในข้อถกเถียงระดับคำเกี่ยวข้องกับ การแบ่งหมวดคำ (word class) คำบางคำมีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่าง 2 หมวดคำแล้ว เช่น *hasha* - حاشى ‘เว้นแต่’ และ *rubba* - رَبِّ ‘บางที’ ซึ่งมีพฤติกรรมคล้ายกับทั้งบุพบทและคำกริยา นอกจากนี้ ยังมีคำกึ่งบุพบท (semi-preposition) ซึ่งเรียกในภาษาอาหรับว่า *zarf* - ظرف ซึ่งหมายถึงคำนามที่ทำหน้าที่แบบคำบุพบท (Ryding, 2005, p. 386) แต่สำนึกุพะห์ เห็นว่ายังคงมีสถานะคำนามอยู่คือ เป็นทั้งคำกึ่งบุพบทและคำนามในเวลาเดียวกัน

ในทางภาษาศาสตร์ ลักษณะดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่าเป็นลักษณะของการพ้องหน้าที่ (doublet) ซึ่งเป็นมโนทัศน์ทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติ กล่าวคือ เกิดขึ้นเมื่อรูปแปรหนึ่งกำลังจะแทนที่อีกรูปแปรหนึ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงยังไม่สิ้นสุดส่งผลให้มีลักษณะคาบเกี่ยวทั้ง 2 แบบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นกับภาษา

อาหรับในระดับอื่น ๆ ด้วย เช่น ในระดับเสียงมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างเสียงกักเส้นเสียงและเสียงกึ่งสระ จนส่งผลให้การเขียนในรูปอักษรกึ่งสระแต่ออกเสียงเป็นเสียงกักเส้นเสียง เช่นเดียวกับหน่วยคำ -t แสดงเพศหญิงที่เมื่ออ่านหยุดออกเสียงเป็น -h แต่เมื่อมีเสียงสระออกเสียงเป็น -t และมีรูปเขียนผสมกันโดยใช้รูปอักษร -h แต่มีจุด 2 จุดแบบตัว -t (المربوطة: ò) (Lipinski, 1997) ทั้งนี้ แนวทางแบ่งหมวดคำทางภาษาศาสตร์ในปัจจุบันจะนิยมใช้การกระจายตัวทางวากยสัมพันธ์ (syntactic distribution) มากกว่ารูปของคำหรือความหมาย เพราะเป็นไปได้ที่คำต่างประเภทจะมีรูปคำเหมือนกัน ดังนั้นหมวดคำ (part of speech – word class) จึงควรศึกษาพฤติกรรมของคำเมื่ออยู่ประโยค (Croft, 2000, pp. 84–85) ผู้วิจัยยังพบว่า ข้อสังเกตเชิงในเรื่องหมวดคำส่วนหนึ่งมาจากการเทียบแบบซึ่งบางครั้งพบความไม่เป็นระบบ เช่น การเทียบข้ามประเภท เช่น เรื่องเทียบกริยาไม่สิ้นสุดกับคำนาม เพราะมีโครงคำคล้ายกัน (Baalbaki, 1990)

ข้อสังเกตเชิงระดับวลี

ในข้อสังเกตเชิงระดับวลีในภาพรวม

เกี่ยวข้องกับสนธิคำ โดยภาพรวมการสนธิระหว่างคำนามในภาษาอาหรับนั้นจะลบเสียงสระตัวแรกของคำนามที่ถูกสนธิและกำหนดให้คำนามตัวที่ 2 แสดงสัมพันธการกด้วยเสียง -i โดยมีการเรียงลำดับต่อกัน (linear order) (Hoberman, 2009) เช่น *sukkan-u (a)lmadīnat-I* – سَكَّانُ الْمَدِينَةِ ‘ชาวเมือง’ ในข้อสังเกตเชิงระหว่างทั้ง 2 สำนักนำเสนอความเป็นไปได้ในการสนธิระหว่างหน่วยที่ใหญ่กว่าคำ เช่น ระหว่างวลีกับวลี ในทางภาษาศาสตร์พิจารณาว่าการสนธิก่อให้เกิดนามวลี (noun phrase) ซึ่งเป็นหน่วยศึกษาสำคัญร่วมกับวลีแบบอื่น ๆ เช่น กริยาวลี (verbal phrase) และบุพบทวลี (prepositional phrase) (Leung, 2011) สำหรับภาษาอาหรับแล้ววลีคือ الجملة ซึ่งหมายถึงบุพบทวลีเท่านั้น ไม่รวมถึงวลีหรือกลุ่มคำประเภทอื่น การพิจารณาหน้าที่ของวลีส่งผลให้กรอบการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ต่างกับทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม

ข้อสังเกตเชิงระดับประโยค

ข้อสังเกตเชิงระดับประโยคมีประเด็นหลัก 2 ประเด็นคือ เรื่องลำดับของคำและสัมพันธกริยาในประโยคคำนาม ในเรื่องลำดับคำทาง

ภาษาศาสตร์แบ่งตามลำดับส่วนประกอบหลักในประโยค คือ ประธาน (subject: S) กริยา (Verb: V) และกรรม (object: O) ประโยคในภาษาอาหรับมีลำดับคำหลัก ๆ 2 รูปแบบคือ ประโยคกริยาในลำดับ VSO และประโยคคำนามในลำดับ SVO อย่างไรก็ดี สามารถพบลำดับประโยคในรูปแบบอื่นได้เช่นกัน เช่น ลำดับแบบ VOS ในกรณีที่กรรมคือ สรรพนามปรากฏในรูปปัจจัย (clitic) ติดกับกริยา ในภาพรวมถือว่า ภาษาอาหรับเป็นภาษาที่ขึ้นต้นด้วยกริยา (verb-initial language) (Benmamoun, 2009) โดยลำดับประโยคแบบ VSO เป็นรูปแบบหลักของภาษาอาหรับแบบคลาสสิก เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นฝั่งตะวันออกของอาหรับเบคูอิน แต่เมื่อเทียบกับลำดับคำในภาษาอื่น ๆ ทั่วโลก ลำดับคำที่ปรากฏมากที่สุดคือ ลำดับแบบ SOV มีประมาณ 45–50 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ลำดับแบบ SVO มีประมาณ 40–45 มีประมาณ และลำดับแบบ VSO มีประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น (Dahlgren, 2009) อย่างไรก็ดี ภาษาที่มีลำดับคำมากกว่า 1 แบบ อาจมีลำดับคำหลัก (dominant order) 1 รูปแบบ สำหรับภาษาอาหรับเอง ระดับความเป็นทางการของภาษา

ส่งผลต่อลำดับหลัก เช่น ภาษาอาหรับมาตรฐานจะมีลำดับหลักคือ SVO ในขณะที่ภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นจะมีลำดับหลักคือ VSO ทั้งนี้เมื่อพิจารณาภาษาอื่น ๆ ในแง่แบบลักษณ์ ลำดับคำแบบ SVO ปรากฏในภาษาแอฟริกันแถบซาสาร่า (sub-Saharan Africa) ในขณะที่ลำดับคำแบบ VSO ปรากฏในภาษาที่มีความใกล้ชิดกับภาษาอาหรับมากกว่า เช่น ภาษาแอฟริกันตะวันออกอย่างภาษาซูดานตะวันออกและภาษาแอฟริกาเหนือ เช่น ภาษาเบอร์เบอร์ ภาษาอียิปต์โบราณ รวมถึงภาษาในกลุ่มเซมิติกโบราณ ซึ่งอาจจะชี้ให้เห็นว่าลำดับหลักของภาษาอาหรับคือ VSO ก่อนจะกลายเป็น SVO หลังจากที่เกิดภาษาอาหรับแบบมาตรฐาน (Dryer, 2005b) ทั้งนี้อาจเพราะลำดับแบบ SVO มักจะปรากฏในฐานะที่เป็นหัวข้อ (topics) ซึ่งเป็นลักษณะทางวินปฏิบัติศาสตร์โดยส่วนที่เป็นหัวข้อมักให้ปรากฏขึ้นต้นประโยค และนิยมใช้ในภาษามาตรฐานหรือรูปภาษาที่เป็นทางการ (Dryer, 2005c) นอกจากนี้ยังพบว่า ลำดับคำในภาษาอาหรับมาตรฐานจะมีความหลากหลายกว่าภาษาสำเนียงถิ่น ทั้งนี้ เพราะใช้หน่วยเสียงท้ายคำระบุตำแหน่งหน้าที่ของคำในประโยค ซึ่งเป็น

ลักษณะของภาษาประกอบรูปคำ (synthetic language) จึงไม่พึ่งพาลำดับของคำดังภาษารูปคำติดต่อ (agglutinative language) ที่ใช้ลำดับคำระบุหน้าที่ของคำในประโยคจึงส่งผลให้ลำดับคำของประโยคค่อนข้างตายตัว ในประเด็นของสัมพันธกริยา (copula verb) ในโครงสร้างประโยคคำนาม ประเด็นนี้หลักฐานทางแบบลักษณ์ภาษาต่างจากกรอบทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับที่อธิบายว่า ประโยคคำนามสามารถปรากฏได้โดยไม่มีกริยา แต่ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์อธิบายว่าประโยคดังกล่าวมีสัมพันธกริยาที่ละรูป (zero form) โดยมีข้อเสนอแนะด้านแบบลักษณ์ภาษาจากตัวอย่างภาษาอื่น ๆ ภาษาที่ละรูปสัมพันธกริยาเฉพาะในบางบริบท พบได้ทั่วไปในภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน เซมิติก ตูริก คาเคเชีย (Caucasian) ยูราลิก (Uralic) ฮิมาลายา (Himalayas) ภาษาย่อยซาฮาราแอฟริกัน (sub-Saharan Africa) อเมริกาเหนือและอเมริกากลาง รวมถึงภาษาเอเชียตะวันออก เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น และฟิลิปปินส์ สำหรับภาษาในตระกูลเซมิติกอาจใช้กลวิธีเพื่อละสัมพันธกริยา (pro-copula) เช่นการใช้สรรพนามบ่งชี้ หรือสรรพนาม ดังภาษาฮิบรู

สมัยใหม่ (Modern Hebrew) (Stassen, 2005)

ข้อถกเถียงระดับความหมาย

ข้อถกเถียงระดับความหมายเกี่ยวข้องกับความทางไวยากรณ์ เช่น ความหมาย ความเจาะจงในคำนาม และความหมายในคำไวยากรณ์ ในทางแบบลักษณ์ภาษา ภาษาต่าง ๆ มีกลวิธีแสดงความเจาะจงต่างกัน เช่น การใช้สรรพนามบ่งชี้ เช่น ภาษาอูเท (Ute) ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาษาอูเท-อัซเทกัน (Uto-Aztecan) ภาษากลุ่มซัมบาลา (Shambala) เช่น ภาษามันตู (Bantu) ภาษาทานซาเนีย (Tanzania) และภาษาเบชา (Besha) หรือใช้หน่วยคำแสดงความเจาะจง เช่น หน่วยคำแสดงความเจาะจง *al - ʾl* ในภาษาอาหรับ ทั้งนี้การแสดงความเจาะจงในภาษาอาหรับเป็นไปตามแบบลักษณ์ โดยมีหน้าที่ทั้งอ้างอิงสิ่งที่กล่าวไปแล้ว (anaphoric function) ซึ่งเรียกในไวยากรณ์อาหรับว่า *الـ - العله* นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่อีกแบบ คือระบุความเจาะจงในสิ่งที่ผู้ฟังทราบอยู่แล้วซึ่งอาจไม่ปรากฏในสาร (nonanaphoric function) เช่น *al- shams الشمس* ‘ดวงอาทิตย์’ ในภาษาตระกูลแอฟโฟร-เอเชียติก บางภาษามีกลวิธีแสดงความเจาะจงแตกต่างจาก

ภาษาอาหรับ เช่น ภาษาปะอะ (Pa'a) ในกลุ่มภาษาซาคิกซึ่งอยู่ในตระกูลแอฟโฟร-เอเชียติก ใช้สรรพนามบ่งชี้แสดงความเจาะจง การแสดงความเจาะจงอาจใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ได้ เช่น การแสดงความเป็นเจ้าของ (Dryer, 2005) ข้อถกเถียงระหว่างทั้ง 2 สำนักในประเด็นเหล่านี้สะท้อนว่า นักไวยากรณ์อาหรับในอดีตเห็นความคาบเกี่ยวระหว่างความเจาะจงสรรพนามบ่งชี้ ประพันธ์สรรพนาม การสนธิระหว่างคำนาม ซึ่งกลวิธีดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้องกับความเจาะจงในคำนาม และปรากฏในข้อถกเถียงเกี่ยวกับคุณสมบัติความเจาะจง (المعرفة) ในคำนาม

ในส่วนของความหมายของคำไวยากรณ์พบในข้อถกเถียงเกี่ยวกับคำสันธาน เช่น *wa* – *و* ที่มีความหมายหลักคือ 'และ' สามารถแสดงความหมาย 'บางที' 'ได้หรือไม่' หรือ *illa* – *لا* 'เว้นแต่' *aw* – *أو* 'หรือ' *lakin* – *لكن* 'แต่' สามารถมีความหมาย 'และ' 'ได้หรือไม่' ในทางภาษาศาสตร์คำเหล่านี้คือ คำไวยากรณ์ (functional word) ซึ่งต่างจากคำนามหรือคำกริยาที่เป็นคำเนื้อหา (content word) ในกรณีกลุ่มคำสันธานดังกล่าวเป็นไปได้ที่จะมีความหมายอื่นนอกจากความหมายหลัก

ประจำคำ เพราะความหมายสันธานเป็นเรื่องของความสอดคล้องกัน (cohesive elements) ในตัวบทนั้น ๆ แม้ในบางกรณีคำสันธานจะหายไป แต่ผู้อ่านก็ยังสามารถเข้าใจได้ว่าหน่วยประกอบต่าง ๆ ของประโยคยังเชื่อมกันอยู่ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ด้านความหมายระหว่างหน่วยประกอบมีอิทธิพลมากกว่าตัวคำสันธาน (Al-Batal, 1990)

ภาษาอาหรับก่อนมาตรฐาน

(pre-standardized Arabic)

กรอบคิดตามแนวภาษาศาสตร์สังคมสามารถใช้อธิบายข้อถกเถียงที่เกี่ยวกับข้อยกเว้นในกาพย์โคลงกลอน (poetic license – *ضرورة شعرية*) ปทัสถาน (norm - *مطرد*) และการกลายเป็นมาตรฐานของภาษาอาหรับ (standardization – *وضع قواعد اللغة*) ข้อถกเถียงระหว่างสำนักบัสเราะห์และสำนักกูฟะห์เป็นขั้นตอนของภาษาอาหรับก่อนจะพัฒนาไปเป็นภาษาอาหรับมาตรฐานดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากกรอบทฤษฎีของสำนักไวยากรณ์บัสเราะห์ อันเนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น สำนักบัสเราะห์มีกรอบทฤษฎีเขียนแบบที่ชัดเจน

มีงานเขียนที่ทรงคุณค่า เช่น หนังสือกิตาบของชีบาวัย และบทบาทของนักไวยากรณ์ บัศเราะห์เองที่โดดเด่น เช่น ค่อลีล (خليل) ชีบาวัย (سيويه) และอัลมุบรริค (المبرد) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อย้อนกลับไปข้อมูลที่หลักทางภาษาที่นักไวยากรณ์ทั้ง 2 สำนักใช้อ้างอิงเพื่อบัญญัติเป็นเกณฑ์ทางไวยากรณ์ ล้วนมาจากอัลกุรอานและกาพย์โคลงยุคก่อนอิสลาม จะเห็นได้ว่าข้อมูลหลักดังกล่าวนี้ต่างกันทั้งในแง่ของทำเนียบภาษา (registers) โดยมีภาษาที่ระดับความเป็นทางการต่างกัน (formal and informal language use) ประเภทของภาษา (genres) โดยมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่นเดียวกับความต่างด้านจินลีลา (styles) และหัวข้อเนื้อหา (topics) (Ditters, 1990) หรือแม้กระทั่งงานประเภทเดียวกันก็ยังมี ความต่างด้านพื้นที่ซึ่งสะท้อนสำเนียงถิ่นของผู้ใช้และกวีผู้ประพันธ์กาพย์โคลงอาหรับยุคก่อนอิสลาม เช่น ชุเฮร บิน อะบีซุลมา (زهير بن أبي سلمى) ซึ่งมีเชื้อสายจากเผ่ามุฮัซนะห์ (المزينة) แต่เติบโตที่เผ่าซุบยาน (الذبيان) และ อัล-ฮาริษ บิน ฮิลลิซะห์ (حارث بن حلزة) มาจากเผ่าบักร์ (البكر) ซึ่งอยู่ตอนกลางของคาบ

สมุทรอาระเบีย ในขณะที่อันตะเราะะ บิน ชัดดาต (عنترة بن شداد) มาจากเผ่าอับส (العبس) และ อัมร์ บิน กัลซุม (عمرو بن كلثوم) มาจากเผ่าตะห์ลิบ (التغلب) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของคาบสมุทรอาระเบีย (Ferrando, 2006)

ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ข้อถกเถียงระหว่าง 2 สำนักจึงควรเข้าใจสถานการณ์ของภาษาอาหรับในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากจะมีประเด็นของนิยามและความเป็นมาตรฐานทางภาษาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงภาวะทวิภาษา (diaglossia) ที่มีการสลับระดับของภาษาในการใช้จริง โดยภาวะทวิภาษาที่เกิดขึ้นในภาษาอาหรับเป็นแบบไม่มีศูนย์กลาง กล่าวคือ ไม่มีการแยกความต่างระหว่างภาษาระดับสูง (high) และต่ำ (low) อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับปรากฏการณ์ที่รูปแบบต่าง ๆ จะรวมกันจนเป็นภาษา (koine) ผ่านกระบวนการนำเสนอรูปภาษาของกวีผู้ประพันธ์ในที่สาธารณะ เมื่อได้รับการยอมรับจึงทำให้เกิดการรวมกัน (unification) ขึ้นในระลอกต่อมารูปแบบต่าง ๆ เหล่านั้นได้ผ่านการส่งเสริม (promotion) จากสำนักไวยากรณ์เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงทฤษฎีของตนก่อนจะกลายเป็นภาษาอาหรับมาตรฐานดังที่ปรากฏในปัจจุบัน (Ferguson, 1990;

Abu-Deeb, 2009) เพื่อสร้างระบบให้กับความหลากหลายดังกล่าว นักไวยากรณ์อาหรับจึงแบ่งหลักฐานออกเป็นรูปภาษาที่พบมากและสามารถใช้เทียบแบบได้ (مطر) และรูปภาษาที่พบได้น้อยและแย้งกับปทัสถาน (شا) รูปแปรดังกล่าวถือว่าเป็นข้อยกเว้นทางภาษานักไวยากรณ์อาหรับยอมรับแต่นำมาเทียบแบบ เพื่อไม่ให้ไวยากรณ์อาหรับไร้ระบบจนเกินไป (Guillaume, 2006) รูปแปรเหล่านี้เองนำมาสู่มนทัศน์ที่อธิบายรูปภาษาที่หลากหลาย เช่น การเพิ่ม (إضافة) การตัดออก (حذف) การนำหน้า (تقديم) การย้ายไปข้างหลัง (تأخير) และโดยเฉพาะการแปลงวิภัติ (تغيير الإعراب عن وجهه) (Gelder, 2008)

ในส่วนของภาษาระดับร้อยกรองเนื่องจากมีข้อจำกัดทางสัมผัสและรูปภาษาเฉพาะของตัวกวี (idiosyncratic) ทำให้เกิดข้อยกเว้นทางภาษา ทั้งนี้เมื่อนำมาเป็นแหล่งอ้างอิงในการบัญญัติภาษามาตรฐาน จึงทำให้ข้อยกเว้นดังกล่าวกลายเป็นข้อถกเถียงทางไวยากรณ์ไปด้วย นักไวยากรณ์อาหรับเองก็ตระหนักถึงลักษณะดังกล่าว เห็นได้จากสำนวนของซิบาวัย กล่าวถึงลักษณะทางภาษาที่สามารถปรากฏได้ในกาพย์โคลง (ما يحتمل

الشعر) (Gelder, 2008) และปรากฏในข้อถกเถียงระหว่างทั้ง 2 สำนักภายใต้ประเด็นข้อยกเว้นทางกาพย์โคลง รูปภาษาในลักษณะเช่นนี้ถูกยอมรับเฉพาะกรณี แต่ไม่นำมาเทียบแบบเพราะไม่ใช่ปทัสถานทางภาษา

จะเห็นได้ว่าข้อถกเถียงระหว่างสำนักบัสเราะห์และสำนักกุฟะห์สะท้อนขั้นตอนถึงการเข้าสู่ไวยากรณ์บัญญัติ (prescriptive grammar) ซึ่งจะกลายเป็นจุดกำเนิดของภาษามาตรฐานในเวลาต่อมา ทั้งนี้การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์สามารถร่วมบูรณาการองค์ความรู้ทางภาษาได้ เช่น ในทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ภาษาอาหรับมีฐานะเป็นสมาชิกหนึ่งของกลุ่มภาษาเซมิติกและภาษาตระกูลแอฟโฟร-เอเชียติก ความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องดังกล่าวสามารถอธิบายพัฒนาการของภาษาอาหรับในแง่ต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ในทางทฤษฎีไวยากรณ์ภาษาศาสตร์ แม้กรอบการวิเคราะห์จะมีประเด็นที่ไม่ตรงกับกรอบทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับ แต่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางภาษากับปรากฏการณ์ที่พบในภาษาอื่น ๆ ได้ และในส่วนของการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์สังคมได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับรูปแปรภาษาซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบ

ในทุกภาษา ซึ่งความเข้าใจตรงจุดนี้สามารถนำไปสู่การยอมรับรูปแบบทางภาษาที่ปรากฏได้มากกว่ารูปตายตัวรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีภาษาศาสตร์และกรอบทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม

แม้ว่าทฤษฎีภาษาศาสตร์และกรอบทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิมจะมีแนวคิดบางประการที่คล้ายกัน เช่น แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของภาษาที่มีทั้งโครงสร้างลึก และโครงสร้างผิว อย่างไรก็ตาม 2 ประเด็นหลักคือ ประเด็นเรื่องตัวกำกับ (عامل) และสาเหตุทางภาษา (سبب) แนววิเคราะห์ของทั้งสำนักบศเราะห์และกูฟะห์เห็นว่าทั้งการกในคำนามและมาลาในกริยาเกิดขึ้นได้เพราะมีตัวกำกับที่ทำหน้าที่ควบคุม (controller) ไม่ว่าจะปรากฏรูปหรือละรูปก็ตาม ในขณะที่ทฤษฎีภาษาศาสตร์พิจารณาว่าตัวกำกับดังกล่าวเป็นเพียงตัวบ่งชี้ (marker) ทั้งนี้ เพราะการกของคำนามถูกกำกับโดยกริยาในฐานะหน่วยรวมเหตุการณ์ (argument) ในส่วนของมาลาของกริยาเป็นไปตามความหมายและบริบทที่กริยาปรากฏ ซึ่งรูปแบบที่หลากหลายของการกและมาลาสนับสนุนข้อวิเคราะห์ดังกล่าว แนวคิด

เรื่องตัวกำกับในทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับมโนทัศน์สาเหตุทางภาษา โดยพิจารณาว่าทุก ๆ รูปแบบภาษาที่ปรากฏต้องมีสาเหตุซึ่งอาจจะมาจากการเทียบแบบหรือเหตุผลและตรรกะด้านต่าง ๆ แต่ทฤษฎีภาษาศาสตร์พิจารณาว่ารูปแบบภาษาที่ปรากฏเป็นไปตามกลไกทางภาษา (language mechanism) เช่น ความถี่ การวิเคราะห์ใหม่ กลไกเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องตามตรรกะปรัชญาหรือเหตุผล

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้พิจารณาข้อถกเถียงระหว่างสำนักบศเราะห์และสำนักกูฟะห์ในฐานะข้อมูล (source) ของภาษาอาหรับก่อนจะกลายเป็นภาษามาตรฐานไม่ใช่ในฐานะกฎ (rule) ที่มีเป้าหมายเพื่อตัดสินว่ารูปแบบใดผิดหรือถูก จากมุมมองดังกล่าวทำให้เห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ และพัฒนาการของภาษาอาหรับซึ่งนับว่าเป็นคุณค่าสำคัญของภาษาอาหรับในฐานะร่องรอย (trace) ที่นักไวยากรณ์อาหรับในยุคกลางได้รักษาไว้ โดยเฉพาะรูปแบบต่าง ๆ ของภาษา นอกจากนี้ยังสามารถเห็นถึงพัฒนาการทางแนวคิดทางภาษาที่กำลัง

เปลี่ยนจากการศึกษาภาษาแบบพรรณนา (descriptive) ว่าภาษามีรูปร่างอย่างไรไปสู่คำถามที่ว่ารูปภาษาดังกล่าวอนุญาตหรือไม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากำลังพัฒนาไปสู่การบัญญัติไวยากรณ์ (prescriptive grammar) ภายใต้ออกเถียงของทั้ง 2 สำนัก ในขณะที่สำนักกฤษณะพิพัฒน์จะรักษารูปแบบต่าง ๆ ไว้ แต่สำนักปัทมราชพิพัฒน์จะลดรูปแปรเหล่านี้และบัญญัติให้เป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน เพื่อให้ภาษาอาหรับมีไวยากรณ์และสามารถตอบโจทย์การศึกษาภาษาในช่วงเวลาดังกล่าว ภายใต้ออกเถียงทางภาษาที่หลากหลายทั้งในแง่ของพื้นที่ ระดับสำเนียงถิ่นแบบต่าง ๆ นักไวยากรณ์อาหรับจึงต้องใช้ความพยายามอย่างที่สุดเพื่อสร้างกรอบคิดและทฤษฎีไวยากรณ์ขึ้นมา

มุมมองทางภาษาศาสตร์ในงานวิจัยชิ้นนี้ทำหน้าที่เชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่มีในภาษาอาหรับเข้ากับภาษาต่าง ๆ ในกลุ่มภาษาเซมิติกและตระกูลภาษาแอฟโฟร-เอเชียติกผ่านมุมมองแบบข้ามสมัย (diachronic perspective) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติ อีกทั้งยังอธิบายรูปภาษาโดยเทียบกับปรากฏการณ์ที่ปรากฏในภาษาอื่น ๆ หรือแม้แต่กับวิธภาษาอาหรับแบบต่าง ๆ ผ่านมุมมองแบบร่วมสมัย

(synchronic perspective) และสุดท้ายแสดงให้เห็นว่าปรากฏการณ์ในภาษาอาหรับสามารถบูรณาการเข้ากับการศึกษาภาษาในภาพรวมได้อย่างไรผ่านการศึกษาแบบลักษณะภาษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่านักวิจัยภาษาอาหรับควรขยายกรอบทฤษฎีโดยใช้ข้อมูลภายนอกภาษาอาหรับ (external etymology) ให้มากขึ้น ทั้งการศึกษาแบบลักษณะภาษา การศึกษาภาษาร่วมตระกูลอย่างภาษากลุ่มเซมิติกและภาษาตระกูลแอฟโฟร-เอเชียติก ปรากฏการณ์ทางภาษาที่ปรากฏในวิธภาษาอาหรับแบบต่าง ๆ เช่น ภาษาสำเนียงถิ่นอาหรับแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันซึ่งมักถูกมองข้าม เพราะไม่ใช่ภาษามาตรฐาน แต่ในความเป็นจริงวิธภาษาถิ่นย่อยเหล่านั้นมีคุณค่าในฐานะรูปของภาษาที่ยังเหลืออยู่ ต่างจากภาษามาตรฐานที่มีการตัดทอนลงไปภายใต้การกลายเป็นมาตรฐานทางภาษา

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของภาษาอาหรับก่อนจะกลายเป็นมาตรฐานสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาประกอบการศึกษาทางภาษาศาสตร์และแบบลักษณะภาษา โดยข้อมูลดังกล่าวส่วนหนึ่งปรากฏในรูปของข้อถกเถียงทางไวยากรณ์ระหว่างสำนักปัทมราชพิพัฒน์และสำนักกฤษณะพิพัฒน์

บรรณานุกรม

ภาษาอาหรับ

- Ibn al-anbarī, kamāl al-dīn Abī-barakāt. (2003). *Al-inṣāf fī masā'il al-khilāf bayna al-naḥwīyīn: al-naṣariyyīn wa al-kuffīyīn*. Maktabah al-ʿaṣriyah: Beirut-Lebanon.
- ابن الأنباري، كمال الدين أبي البركات (٢٠٠٣). الإنصاف في مسائل الخلاف بين النحويين: البصريين والكوفيين. مكتبة العصرية: لبنان-بيروت
- Al-bahansāwī, ḥisām. (2004). *Al-ʿarabiyyah al-fuṣḥā wa lahjātuhā*. Maktabah al-thaqāfah al-dīniyyah: Cairo.
- البهنساوي، حسام (٢٠٠٤). العربية الفصحى و لهجاتها. مكتبة الثقافة الدينية: القاهرة.
- Al-zubaidī, Saʿīd jāsim. (1997). *Al-qiyās fī al-naḥwī al-ʿarabī: nashʾatun wa taʾawwuruhū*. Dār al-shurūq li al-nashri wa al-waṣīʿ. 1st Eds.
- الزبيدي، سعيد جاسم (١٩٩٧). القياس في النحو العربي: نشأة وتطوره. دار الشروق للنشر والتوزيع، الطبعة الأولى
- Al-samarrāʾī, ibrahīm. (1968). *Fiqh l-lughah l-muqāran*. Beirut: Dār l-ʿilm lil-malāyīn.
- السامرائي، إبراهيم. (١٩٦٨) فقه اللغة المقارن. بيروت: دار العلم للملايين.
- ʿUmar, Aḥmad, Mukhtar. (1988). *Al-baḥṭh al-lughawī inda al-ʿarab: maʿa dirāsah li qaḍiyah al-taṭhīr wa al-taʾaththir*. ʿalamu al-kutubī: Lebanon-Beirut. 6th eds.
- عمر، أحمد مختار (١٩٨٨). البحث اللغوي عند العرب: مع دراسة لقضية التأثير والتأثر. عالم الكتب: لبنان - بيروت، الطبعة السادسة.
- Fulful, muḥammad ʿabdu. (2005). *Al-shāḍḥ inda ʿalamu al-nuḥāt: taʾlūḥ wa taʾwīḥ wa al-istidlāl bihī wa radduhū*. Maktabah Al-rushdi. Riyadh. 1st Eds.
- فلفل، محمد عبدو (٢٠٠٥). الشاذ عند أعلام النحاة: تعليقه وتأويله والاستدلال به ورده. مكتبة الرشد: الرياض الطبعة الأولى.

ภาษาอังกฤษ

- Abu-Deeb, K. (2009). Ši^ʿr. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*. Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. Leiden – Boston, Brill. 4, 199-214.
- Al-Batal, M. (1990). Connectives as Cohesive Elements in a Modern Expository Arabic Text. In Mushira Eid and John McCarthy (Eds.), *Perspectives on Arabic Linguistics II* (pp. 234-268). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Baalbaki, R. (1990). 'Ṭrab and Bina' from Linguistic Reality to Grammatical Theory. Kees Versteegh and Michael G. Carter (Eds.), *Studies in the history of Arabic grammar II* (pp. 17-33). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Baalbaki, R. (2006). Bina'. In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp.308-310). Leiden – Boston: Brill. 1.
- Beesley, K. R. (1999). Arabic Stem Morphotactics via Finite-State Intersection. In Elabbas Benmamoun (Ed.), *Perspectives on Arabic Linguistics XII* (pp. 85-100). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Benmamoun, E. (2009). Syntax. In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 391-402). Leiden – Boston: Brill. 4.
- Blažek, V. (2007). Etymology. In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 65-69). Leiden – Boston: Brill. 2.

- Carter, M. G (2015). The grammar of affective language in the Kitab. In Amal Elesha Marogy & Kees Versteegh (Eds.). *The Foundations of Arabic Linguistics II Kitāb sibawayhi: Interpretation and Transmission* (pp. 36-65). Leiden – Boston: Brill.
- Croft, W. (2000). Parts of speech as language universals and as language-particular categories. Petra M. Vogel and Bernard Comrie (Eds.), *Approaches to the typology of word classes* (pp. 65–101). Berlin-New York.
- Croft, W. (2003). *Typology and universals* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Edzard, L. (2006). Declension. In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 559-564). Leiden – Boston: Brill. 1.
- Dahlgren, S. (2009). Word order. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*. In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. Leiden – Boston, Brill.
- In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 725-736). Leiden – Boston: Brill. 4.
- Ditters, E. (1990). Arabic corpus linguistics in past and present. In Kees Versteegh and Michael G. Carter (Eds.). *Studies in the history of Arabic grammar II*. (pp. 129-141). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Dryer, M. (2005). Definite articles. In Haspelmath M., Dryer M. S., Gil D., & Comrie b. (Eds.). *The World Atlas of Language Structures* (pp. 154-157). Oxford: Oxford University Press.
- Dryer, M. (2005b). Order of subject, object, and verb. In Haspelmath M., Dryer M. S., Gil D., & Comrie b. (Eds.). *The World Atlas of Language Structures* (pp. 330-333). Oxford: Oxford University Press.

- Dryer, M. (2005c). Order of subject and verb. In Haspelmath M., Dryer M. S., Gil D., & Comrie b. (Eds.). *The World Atlas of Language Structures* (pp. 334-337). Oxford: Oxford University Press.
- Ferguson, C. A. (1990). “Come forth with a Surah like it”: Arabic as a measure of Arab society. In Mushira Eid (Ed.), *Perspectives on Arabic Linguistics I* (pp. 39-51). John Amsterdam/Philadephia: Benjamins Publishing Company.
- Ferrando, I. (2006). The plural of paucity in Arabic and its actual scope. On two claims by Siibawayhi and al-Farraa. In Sami Boudelaa (Ed.). *Perspectives on Arabic Linguistics XVI* (pp. 39-61). Amsterdam/Philadephia: John Benjamins Publishing Company.
- Gelder, G. J. V. (2008). Poetic license. In Eid, M.,Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 647-652). Leiden – Boston: Brill. 3.
- Guillaume, J. (2006). Grammatical tradition: Approach. In Eid, M.,Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. (Eds.) *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 175–182). Leiden –Boston: Brill.1.
- Hoberman, R. D. (2009). Sandhi. In Eid, M.,Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. (Eds.). *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 115-118). Leiden – Boston: Brill. 4.
- Ingham, B. (2008). Najdi Arabic. In Eid, M.,Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. (Eds.). *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 334g-336). Leiden – Boston: Brill. 3.
- Larcher, P. (2006). Derivation. In Eid, M.,Versteegh, K., Elgibali,A., Woidich, M., Zaborski, A. (Eds.). *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 573-579). Leiden – Boston: Brill.1.

- Leung, T. T. (2011). Mood feature as case licenser in modern standard Arabic.
In Ellen Broselow and Hamid Ouali (Eds.), *Perspectives on Arabic Linguistics XXII-XXIII* (pp. 127-148). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lipinski, E. (1997). *Semitic Language Outline of a Comparative Grammar*. Leuven/Louvain – Belgium: Peeters Publishers & Department of Oriental Studies Bondgenotenlaan.
- Maddieson, I. (2005). Glottalized consonants. In Haspelmath M., Dryer M. S., Gil D. & Comrie b. (Eds.), *The World Atlas of Language Structures* (pp. 34-37). Oxford: Oxford University Press.
- Owens, J. (2006). *A linguistic history of Arabic*. Oxford: Oxford University Press.
- Rodrigues, P., & Cavar, D. (2007). Learning Arabic morphology using statistical Constraint-satisfaction models. In Elabbas Benmamoun (Ed.), *Perspectives on Arabic Linguistics XIX* (pp. 63-76). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Ryding, K. C. (2005). *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stassen, L. (2005). Zero Copula for predicate nominals. In Haspelmath M., Dryer M. S., Gil D. & Comrie b. (Eds.), *The World Atlas of Language Structures* (pp. 486-489). Oxford: Oxford University Press.
- Testen, D. (1993). On the development of the Energic suffixes. In Mushira Eid and Clive Holes (Eds.), *Perspectives on Arabic Linguistics V* (pp. 293-311). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Zaborski, A. (2006). Afro-asiatic languages. In Eid, M., Versteegh, K., Elgibali, A., Woidich, M., Zaborski, A. (Eds.), *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* (pp. 35-40) Leiden – Boston: Brill.1.